

## Büdcə Təşkilatları üçün 3 Nəli Milli Mühasibat Uçotu Standartı

### "Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər"

#### ÜMUMİ MÜDDƏALAR

##### Standartın təyinatı

1. Bu Standart "Mühasibat uçotu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq hazırlanmışdır və «Uçot siyasəti, uçot qiymətlərində dəyişikliklər və səhvlər» adlı İctimai Sektor üçün 3 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsaslanmışdır

##### Məqsəd

2. Bu Standartın məqsədi uçot siyasətində və uçot qiymətlərində edilən dəyişikliklərə və səhvlərin düzəldilməsinə dair məlumatın açıqlanması və uçot qaydaları ilə yanaşı, uçot siyasətinin seçilməsi və dəyişdirilməsi üçün istifadə olunan meyarların müəyyən olunmasından ibarətdir.
3. Uçot siyasətində dəyişikliklərə aid açıqlama tələbləri istisna olmaqla, uçot siyasəti üzrə açıqlama tələbləri "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə" Büdcə Təşkilatları üçün 1 Nəli Milli Mühasibat Uçotu Standartında təqdim edilmişdir.

##### Standartın tətbiqi sahəsi

4. Bu standart uçot siyasətinin seçilməsi və tətbiqi zamanı, habelə uçot siyasətində və uçot qiymətlərində dəyişikliklərin və əvvəlki hesabat dövrlərinin səhvləri üzrə düzəlişlərin uçotu zamanı tətbiq edilir
5. Əvvəlki hesabat dövrlərinin səhvlərinin düzəldilməsi və uçot siyasətlərində dəyişikliklərin tətbiq edilməsi məqsədilə aparılmış retrospektiv düzəlişlər üzrə vergi nəticələri ictimai sektora məxsus əksər büdcə təşkilatları üçün müvafiq olmaması səbəbindən bu standart çərçivəsində nəzərdən keçirilmir. "Mənfəət vergisi" adlı 12 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əvvəlki hesabat dövrlərinin səhvlərinin düzəldilməsi və uçot siyasətlərində dəyişikliklərin tətbiq edilməsi məqsədilə aparılmış retrospektiv düzəlişlər üzrə vergi nəticələrinin uçotuna dair təlimatları əks etdirir.
6. Bu standart büdcə təşkilatlarına, bələdiyyə orqanlarına və büdcədənkenar fondlara tətbiq edilir.
7. Mühasibat uçotunu tənzimləyən qüvvədə olan normativ-hüquqi aktlar ilə bu Milli Mühasibat Uçotu Standartı arasında ziddiyyət yarandığı halda, Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı tətbiq edilir.

##### Əsas anlayışlar

8. Bu standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

**Uçot siyasəti** - maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi zamanı təşkilat tərəfindən tətbiq edilən konkret prinsiplər, əsaslar, şərtlər və qaydalardır.

**Uçot qiymətlərində dəyişikliklər** – aktivlərin və ya öhdəliklərin mövcud statusunun və onlarla bağlı ehtimal edilən gələcək iqtisadi səmərə və öhdəliklərin qiymətləndirilməsi nəticəsində aktivin və ya öhdəliyin balans dəyərinin və ya aktivin dövrü istehlak məbləğinin düzəldilməsidir. Uçot qiymətlərində dəyişikliklər əldə olunmuş yeni məlumatlardan və vəziyyətin dəyişməsindən yarandığı üçün səhvlərin düzəldilməsi hesab edilmir

**Ciddi məlumat boşluqları və ya maliyyə hesabatlarının maddələri üzrə məlumatın yanlış təqdim edilməsi** - istifadəçilərin maliyyə hesabatlarına əsaslanan qərarlarına və qiymətləndirmələrinə ayrı-ayrılıqda və ya birlikdə təsir edən bildikdə əhəmiyyətli hesab edilir. Əhəmiyyətlik dərəcəsi məlumat boşluğunun və ya yanlış təqdim edilmiş məlumatın, onları müşayiət edən şərtlər nəzərə alınmaqla, həcmindən və xüsusiyyətindən asılıdır. Maddənin həcmi və ya xüsusiyyəti və ya bunların hər ikisi müəyyənləşdirici faktor ola bilər.

**Keçmiş dövrlərin səhvləri** –təşkilatın bir və ya bir neçə əvvəlki dövrlərini əhatə edən maliyyə hesabatlarında aşağıdakı şərtləri təmin edən etibarlı məlumatdan istifadə edilməməsi və ya yanlış istifadə edilməsi nəticəsində buraxılmış səhvlər və edilmiş yanlış bəyanatlardır:

- (a) məlumat həmin dövrlərin maliyyə hesabatları dərc olunmaq üçün təsdiq edildiyi zaman mövcud olduqda; və
- (b) məlumatın həmin maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi zamanı əldə edilməsi və uçota alınması məntiqi olaraq mümkün hesab edildikdə.

Belə səhvlərə riyazi və uçot siyasətinin tətbiq edilməsi zamanı buraxılan səhvlər, faktların gözəndən qaçırılması və ya səhv izah edilməsi və saxtakarlıq daxildir.

**Retrospektiv tətbiq etmə** - yeni uçot siyasətinin əməliyyatlara, digər hadisə və şərtlərə onun sanki həmişə tətbiq edildiyi şəkildə tətbiq edilməsidir

**Retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmə** - maliyyə hesabatları elementlərinin məbləğlərinin tanınması, ölçülməsi və açıqlanmasına dair əvvəlki hesabat dövrlərinin səhvlərinin sanki heç olmadığı kimi düzəldilməsidir.

**Perspektiv qaydada tətbiq etmə** - uçot siyasətində dəyişikliyin və uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliyin nəticəsinin tanınmasının perspektiv tətbiqi müvafiq olaraq aşağıdakılardan ibarətdir:

- (a) uçot siyasətinin dəyişdiyi tarixdən sonra baş vermiş əməliyyatlara, digər hadisə və şərtlərə yeni uçot siyasətinin tətbiq edilməsi; və
- (b) dəyişikliyin təsir etdiyi hazırkı və gələcək hesabat dövrlərində uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklərin nəticəsinin tanınması

Digər Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında müəyyən edilən şərtlər bu standartda digər standartlarda olduğu kimi eyni mənada işlədilir və ayrıca nəşr edilən Müəyyən Edilmiş Terminlər Lüğətinə daxil edilir

## Uçot siyasəti

### Uçot siyasətinin seçilməsi və tətbiq edilməsi

9. Müəyyən Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı xüsusi olaraq hər hansı əməliyyata, digər hadisə və ya şərtlərə tətbiq edildikdə, həmin əməliyyat, hadisə və ya şərtlərə tətbiq ediləcək uçot siyasəti müvafiq Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartında göstərilən uçot siyasəti olmalıdır.

Büdcə təşkilatlarının təsərrüfat əməliyyatları haqqında məlumatların və mühasibat uçotunda digər informasiyanın qruplaşdırılması və saxlanması üçün müəyyən edilmiş sintetik hesabların və subhesabların məcmusu Əlavə 5-də tövsiyə olunan hesablar planı kimi verilmişdir. Lakin təşkilatlar öz iş xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq zərurət yarandıqda Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi ilə razılaşdırmaqla müvafiq hesablar planından istifadə edə bilərlər.

10. Uçot siyasətinin tətbiq edilməsinin nəticəsi əhəmiyyətli olmadıqda, həmin siyasətin tətbiq edilməsi tələb olunmur. Lakin təşkilatın maliyyə vəziyyətinin, maliyyə nəticələrinin və ya pul vəsaitləri hərəkətinin müəyyən səviyyədə təqdim edilməsi məqsədilə Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarından əhəmiyyətli olmayan kənarlaşmalara yol vermək və ya onları düzəldilməmiş saxlamaq məqbul sayılmır.

11. Hər hansı əməliyyat, digər hadisə və ya şərtlərə xüsusi olaraq tətbiq ediləcək Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı mövcud deyilsə, təşkilat rəhbərliyi aşağıdakı meyarlara cavab verən məlumatların təqdimatı ilə nəticələncək uçot siyasətinin hazırlanması və tətbiq edilməsi üçün şəxsi mühakimələrinə əsaslanmalıdır:

- (a) məlumat, istifadəçilərin iqtisadi məqsədlə qərarlar qəbul etməsi tələblərinə müvafiq olmalıdır; və
- (b) maliyyə hesabatlarının aşağıdakı meyarlara cavab verməsi baxımından etibarlı olmalıdır:
  - (i) təşkilatın maliyyə vəziyyətini, maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini ədalətli şəkildə əks etdirməlidir;
  - (ii) əməliyyatların, digər hadisə və şərtlərin yalnız hüquqi formasını deyil, iqtisadi mahiyyətini əks etdirməlidir;
  - (iii) neytral, yəni qərəzsiz olmalıdır;
  - (iv) ehtiyatlılıq prinsipinə uyğun olmalıdır; və
  - (v) bütün əhəmiyyətli baxımlardan tamamlanmış olmalıdır.

12. Hazırkı Standartın 11-ci maddəsində göstərilən düşüncələri tətbiq etdikdə, təşkilat rəhbərliyi aşağıdakı mənbələrə göstərilmiş ardıcılıqda istinad etməli və onların tətbiq edilməsi mümkünlüyünü nəzərdən keçirməlidir:

- (a) Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında oxşar və əlaqədar məsələlər üzrə nəzərdə tutulan tələblər və göstərişlər; və
- (b) Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında açıqlanmış aktivlər, öhdəliklər, mənfəət və xərc anlayışları, onlar üzrə müəyyənətmə, tanınma və ölçülmə meyarları.

13. Hazırkı Standartın 11-ci maddəsi üzrə mülahizələr edən zaman təşkilat rəhbərliyi həmçinin standartı müəyyən edən digər səlahiyyətli qurumların ən son bəyanatlarını, eləcə də, özəl və dövlət sektoru üzrə qəbul edilmiş təcrübələri yalnız və yalnız bu standartın 12-ci maddəsində göstərilən mənbələr ilə ziddiyyət yaratmayacağı dərəcədə nəzərə ala bilər.

### Uçot siyasətinin ardıcılığı

14. Təşkilat, hər hansı Standartın müəyyən maddələri qruplaşdıraraq onlara müxtəlif uçot siyasətini tətbiq etməyi tələb etməsi və ya icazə verməsi halı istisna olmaqla, müvafiq uçot siyasətini qəbul edərək, oxşar əməliyyatlar, digər hadisə və şərtlər üzrə ardıcıl şəkildə tətbiq etməlidir. Əgər hər hansı Standart müəyyən maddələrin bu məqsədlə qruplaşdırılmasına icazə verərsə və ya tələb edərsə, onda müvafiq uçot siyasəti seçilməli və həmin maddələr qrupuna ardıcıl şəkildə tətbiq edilməlidir.

### Uçot siyasətində dəyişikliklər

15. Təşkilat uçot siyasətini yalnız aşağıdakı hallarda dəyişə bilər:
- (a) Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı bunu tələb etdikdə; və ya
  - (b) uçot siyasətinin dəyişdirilməsi maliyyə hesabatlarında əməliyyatların, digər hadisə və şərtlərin təşkilatın maliyyə vəziyyətinə, maliyyə nəticələrinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsiri haqqında etibarlı və daha uyğun məlumatların təmin edilməsi ilə nəticələndikdə
16. Mühasibat uçotunun bir metodundan digər metoduna keçid uçot siyasətində dəyişiklik deməkdir.
17. Mühasibat uçotu metodu çərçivəsində əməliyyatların, hadisələrin və ya şərtlərin uçot qaydası, tanınması və ya ölçülməsi istiqamətində baş verən dəyişiklik uçot siyasəti üzrə dəyişiklik kimi qəbul edilir.
18. Təşkilatın əvvəlki dövrlərdə həyata keçirdiyi əməliyyatlardan mahiyyət etibarilə fərqli olan əməliyyatlara yeni uçot siyasətini tətbiq etməsi təşkilatın uçot siyasətinin dəyişməsinə dəlalət etmir.
19. "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə" Büdcə Təşkilatları üçün 17 Nöli Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq aktivlərin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə siyasətin ilkin tətbiqi, uçot siyasətində dəyişiklik olmaqla, Büdcə Təşkilatları üçün 17 Nöli Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına müvafiq olaraq yenidənqiymətləndirmə kimi baxılır.
20. Aktivlərin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə uçot siyasətinin ilkin tətbiqi uçot siyasətində dəyişiklik hesab edilir. Bu cür yenidən qiymətləndirmə "Qeyri-maddi aktivlər" adlı 38 Nöli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına uyğun olaraq baxılmalıdır.
21. 22-35-ci maddələr 19-20-ci maddələrdə şərh edilmiş uçot siyasətində dəyişikliklərə tətbiq edilmir.

### Uçot siyasətində dəyişikliklərin tətbiq edilməsi

22. Hazırkı Standartın 26-cı maddəsinə uyğun olaraq:
- (a) təşkilat, hər hansı Standartın ilkin tətbiqi nəticəsində uçot siyasətində edilən dəyişikliyi həmin Standartda göstərilən xüsusi keçid şərtlərinə uyğun olaraq uçota almalıdır; və

- (b) təşkilat uçot siyasətində dəyişikliklərə tətbiq olunacaq xüsusi keçid şərtlərini özündə əks etdirməyən Standartın ilkin tətbiqi nəticəsində uçot siyasətini dəyişdikdə və ya uçot siyasətini könüllü dəyişdikdə, dəyişiklik retrospektiv şəkildə tətbiq edilməlidir
23. Bu Standarta əsasən Standartın vaxtından əvvəl tətbiqi uçot siyasətinin könüllü şəkildə dəyişdirilməsi hesab edilmir.
24. Hər hansı əməliyyat, digər hadisə və ya şərtlərə xüsusi olaraq tətbiq edilə biləcək Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı mövcud olmadıqda, rəhbərlik bu Standartın 13-cü maddəsinə uyğun olaraq, eyni konseptual əsaslardan istifadə edən səlahiyyətli qurumların ən son bəyanatlarından irəli gələn uçot siyasətini tətbiq edə bilər (Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası kimi). Təşkilat, belə bəyanatlardakı dəyişikliklərə riayət edərək uçot siyasətini dəyişmək qərarına gəldikdə, belə dəyişiklik uçot siyasətinin könüllü olaraq dəyişdirilməsi kimi uçota alınır və açıqlanır.

### **Retrospektiv tətbiq etmə**

25. Hazırkı Standartın 26-cı maddəsinə əsasən, uçot siyasətində dəyişiklik 22-ci maddənin (a) və (b) bəndlərinə uyğun olaraq retrospektiv şəkildə tətbiq edildikdə, təşkilat təqdim edilmiş ən erkən dövrə aid xalis aktivlərin/kapitalın təsir edilmiş hər komponenti üzrə hesabat dövrünün əvvəlinə olan qalığı və təqdim edilmiş hər keçmiş dövr üzrə digər müqayisəli məbləğləri yeni uçot siyasətinin sanki həmişə tətbiq edildiyi şəkildə düzəltməlidir

### **Retrospektiv tətbiq etməyə qoyulan məhdudiyyətlər**

26. Retrospektiv tətbiq etmə 22-ci maddənin (a) və ya (b) bəndinə uyğun olaraq tələb olunduqda, uçot siyasətində dəyişiklik, həmin dəyişikliyin konkret dövr üzrə təsirinin və yaxud ümumi təsirin müəyyənləşdirilməsi qeyri-mümkün olduğu hallar istisna olmaqla, retrospektiv şəkildə tətbiq edilməlidir
27. Konkret dövr üzrə uçot siyasətində dəyişikliyin bir və ya bir neçə keçmiş dövrə aid müqayisəli informasiyaya təsirin müəyyənləşdirilməsi qeyri-mümkün olduqda, təşkilat yeni uçot siyasətini retrospektiv tətbiq etmənin mümkün sayıldığı ən erkən dövrün (bu dövr cari dövr də ola bilər) əvvəlinə olan aktivlərin və öhdəliklərin balans dəyərinə tətbiq etməli və bu dövr üzrə kapitalın təsire məruz qalmış hər komponentinin hesabat dövrünün əvvəlinə olan qalığı üzrə müvafiq düzəlişlər etməlidir.
28. Cari dövrün əvvəlində bütün əvvəlki dövrlərə yeni uçot siyasətinin tətbiq edilməsinin ümumi təsirinin müəyyənləşdirilməsi qeyri-mümkün olduqda, təşkilat yeni uçot siyasətini mümkün olan ən erkən dövrdən perspektiv şəkildə tətbiq etməklə müqayisəli informasiyanı düzəltməlidir
29. Təşkilat yeni uçot siyasətini retrospektiv şəkildə tətbiq etdikdə yeni uçot siyasətini mümkün qədər daha uzaq keçmiş dövrlər üzrə müqayisəli informasiyaya tətbiq etməlidir. Yeni uçot siyasətinin keçmiş dövrə retrospektiv tətbiq edilməsi, nəzərdə tutulan hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna olan qalıq məbləğlərinə ümumi təsirin müəyyənləşdirilməsi mümkün hesab olunduğu hallar istisna olmaqla, qeyri-mümkün hesab edilir. Maliyyə hesabatlarının əhatə etdiyi dövrlərdən əvvəlki dövrlərə aid son düzəlişin məbləği təqdim edilən ən uzaq keçmiş dövrə aid xalis aktivlərin/kapitalın

Büdcə Təşkilatları üçün 3 Növlü Milli Mühasibat Uçotu Standartı  
"Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər"

təsirə məruz qalmış hər bir komponentinin hesabat dövrünün əvvəlinə olan qalığına yazılır. Adətən, düzəliş bölüşdürülməmiş mənfəət və ya zərər üzrə edilir. Lakin, düzəliş xalis aktivlərin/kapitalın digər komponentinə də (məsələn, hər hansı Büdcə Təşkilatı üçün Milli Mühasibat Uçotunun Standartına uyğun olaraq) edilə bilər. Keçmiş dövrlər haqqında hər hansı digər informasiya, məsələn maliyyə məlumatlarının xülasəsi, mümkün qədər daha uzaq keçmiş dövr üzrə düzəldilir..

30. Yeni uçot siyasətinin tətbiqinin bütün əvvəlki dövrlərə ümumi təsirinin müəyyənləşdirilə bilməməsi səbəbindən bu siyasətin retrospektiv şəkildə tətbiq edilməsi qeyri-mümkün olduqda, təşkilat yeni uçot siyasətini mümkün olan ən erkən dövrün əvvəlindən perspektiv şəkildə tətbiq etməlidir. Beləliklə, bu hal aktivlərə, öhdəliklərə və kapitala qeyd edilmiş tarixdən əvvəl edilən ümumi dəyişiklikləri əhəmiyyətsiz edir. Uçot siyasətinin dəyişdirilməsinə, onun hətta hər hansı əvvəlki dövrə perspektiv şəkildə tətbiq edilməsi mümkün olmadığı halda, icazə verilir
31. Müəyyən keçmiş hesabat dövrü üçün uçot siyasətində dəyişikliyi retrospektiv şəkildə tətbiq etmək və ya səhvi düzəltmək məqsədilə məlumatları retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmək aşağıdakı hallarda qeyri-mümkün sayılır:
- (a) retrospektiv tətbiq etmənin və ya retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmənin müəyyən edilə bilmədikdə;
  - (b) retrospektiv tətbiq etmə və ya retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmə həmin dövrdə təşkilat rəhbərliyinin niyyətləri haqqında fərziyyələrin irəli sürülməsini tələb etdikdə; və ya
  - (c) retrospektiv tətbiq etmə və ya retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmə məbləğlərin əhəmiyyətli dərəcədə qiymətləndirilməsini tələb etdikdə və aşağıdakı məlumatları obyektiv şəkildə digər məlumatlardan ayırmaq mümkün olmadıqda:
    - (i) həmin məbləğlərin tanındığı, qiymətləndirildiyi və ya açıqlandığı tarixdə (tarixlərdə) mövcud olan şərtlər haqqında dəlilləri təmin edən qiymətləndirmə; və
    - (ii) həmin dövrlərin maliyyə hesabatları dərc olunmaq üçün təsdiq edildiyi zaman mövcud olan qiymətləndirmə

### Məlumatın açıqlanması

32. Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının ilkin olaraq tətbiq edilməsi cari hesabat dövrünə və ya hər hansı keçmiş hesabat dövrünə təsir göstərdikdə və yaxud gələcək hesabat dövrlərinə təsir göstərə biləcəyi halda, düzəlişin məbləğini müəyyənləşdirmək mümkün olmadığı hal istisna olmaqla, aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:
- (a) Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının adı;
  - (b) mövcud olarsa, uçot siyasətində dəyişikliyin onun keçid şərtlərinə uyğun olaraq edildiyi;
  - (c) uçot siyasətində dəyişikliyin xarakteri;
  - (d) mövcud olarsa, keçid şərtlərinin təsviri;
  - (e) mövcud olarsa, gələcək dövrlərə təsir göstərə biləcək keçid şərtləri;
  - (f) cari dövr və təqdim edilmiş hər əvvəlki dövr üçün mümkün olan dərəcədə maliyyə hesabatlarının təsirə məruz qalmış hər maddəsi üzrə üzrə düzəlişlərin məbləği;

Büdcə Təşkilatları üçün 3 Növlü Milli Mühasibat Uçotu Standartı  
"Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər"

- (g) düzəlişlərin təqdim edilmiş dövrlərdən əvvəlki dövrlərə aid məbləği; və
- (h) hazırkı Standartın 22-ci maddəsinin (a) və ya (b) bəndləri ilə tələb olunan retrospektiv tətbiq etmə müəyyən keçmiş hesabat dövrü və ya təqdim edilmiş dövrlərdən əvvəlki hesabat dövrləri üçün mümkün olmadıqda, bunu yaradan səbəblər və uçot siyasətində dəyişikliyin necə və hansı dövrdən etibarən tətbiq edildiyinin açıqlanması.

Növbəti dövrlərin maliyyə hesabatlarında bu açıqlamaların təkrarlanmasına yol verilməli deyil

33. Uçot siyasətinin könüllü şəkildə dəyişdirilməsi cari hesabat dövrünə və ya hər hansı keçmiş dövrə təsir göstərərsə, ya da düzəlişin məbləğini müəyyənləşdirmək qeyri-mümkün olduğu hal istisna olmaqla həmin dövrə təsir göstərəcək və ya gələcək dövrlərə təsir göstərə biləcəksə, təşkilat aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:

- (a) uçot siyasətində dəyişikliyin xarakteri;
- (b) yeni uçot siyasətinin tətbiqinin etibarlı və daha uyğun informasiyanın təmin etməsinin səbəbi;
- (c) cari hesabat dövrü və təqdim edilmiş hər əvvəlki dövr üzrə maliyyə hesabatlarının təsire məruz qalmış hər maddəsi üzrə düzəlişlərin məbləği
- (d) mümkün olduğu dərəcədə, təqdim edilmiş dövrlərdən əvvəlki dövrlərə aid düzəlişlərin məbləği; və
- (e) müəyyən keçmiş dövr və ya maliyyə hesabatlarının təqdim edildiyi dövrdən əvvəlki dövrlər üzrə retrospektiv tətbiq edilmə qeyri-mümkün sayıldıqda, bunu yaradan səbəblər və uçot siyasətinin dəyişməsinin necə və hansı dövrdən etibarən tətbiq edildiyinin açıqlanması.

Növbəti dövrlərin maliyyə hesabatlarında bu açıqlamaların təkrarlanmasına yol verilməli deyil.

34. Təşkilat artıq dərc edilmiş, lakin hələlik qüvvəyə minməmiş yeni Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartını tətbiq etmədikdə, aşağıdakıları açıqlamalıdır:

- (a) bu faktı; və
- (b) ilkin tətbiq edilmə zamanı yeni Standartın tətbiqinin təsərrüfat subyektinin maliyyə hesabatlarına mümkün təsirinə qiymətləndirilməsi üçün uyğun olan mövcud və ya məntiqli şəkildə qiymətləndirilə bilən məlumatları

35. Hazırkı Standartın 34-cü maddəsinə uyğun olaraq, təşkilat aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:

- (a) Yeni Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının adı;
- (b) uçot siyasətində gözlənilən dəyişikliyin və ya dəyişikliklərin xarakteri;
- (c) Standartın tətbiq edilməsi tələb olunan tarix;
- (d) Standartın ilkin olaraq tətbiq edilməsi planlaşdırılan tarix; və
- (e) aşağıdakı məlumatlardan biri:
  - (i) Standartın ilkin olaraq tətbiq edilməsinin təsərrüfat subyektinin maliyyə hesabatlarına təsiri haqqında müzakirə edilməsi; və ya
  - (ii) bu təsir məlum olmadıqda və ya etibarlı şəkildə qiymətləndirilə bilmədikdə, bu barədə bəyanat

### Uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər

36. Xidmət göstərilməsinə, ticarətə və s. fəaliyyətə xas olan qeyri-müəyyənliyin nəticəsi kimi maliyyə hesabatlarındakı maddələr dəqiqliklə qiymətləndirilə bilmədiyi halda, təşkilat təxmini qiymətləndirmədən istifadə etməlidir. Bu cür qiymətləndirmə apararı zaman təşkilat mövcud olan ən yeni və etibarlı informasiyaya əsaslanan fikirləri daxil etməlidir.
37. Məntiqə uyğun qiymətləndirmələrin istifadə edilməsi maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsas hissəsidir və onların etibarlılığına zərər yetirmir.
38. Qiymətləndirmənin əsaslandığı şərtlərdə dəyişikliklərin baş verdiyi təqdirdə və ya yeni məlumatların və ya təcrübənin əldə olunmasının nəticəsində uçot qiymətləndirmələrinin yenidən baxılması zərurəti yarana bilər. Qiymətlərə yenidən baxılması öz mahiyyətinə görə keçmiş dövrlərə aid deyil və səhvin düzəldilməsi sayılmır
39. Tətbiq edilən qiymətləndirmə metodunda dəyişiklik uçot qiymətləndirmələrində deyil, uçot siyasətində dəyişiklikdir. Uçot siyasətində dəyişikliyi uçot qiymətləndirmələrində dəyişiklikdən ayırmaq çətin olduqda, həmin dəyişiklik uçot qiymətləndirmələrində dəyişiklik kimi qeydə alınır
40. Hazırkı Standartın 41-ci maddəsinin tətbiq edildiyi dəyişikliklər istisna olmaqla, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliyin nəticəsi aşağıdakı dövrlər üzrə mənfəət və ya zərər haqqında hesabatla gələcəkdə daxil olunmaqla tanınır:
  - (a) dəyişiklik yalnız bu dövrə təsir etdikdə, dəyişikliyin edildiyi dövr; və ya
  - (b) dəyişiklik həm onun həyata keçirildiyi dövrə, həm də gələcək dövrlərə təsir göstərdikdə, dəyişikliyin baş verdiyi dövr və gələcək dövrlər
41. Uçot qiymətləndirmələrində dəyişiklik aktivlərdə və öhdəliklərdə dəyişikliklərə səbəb olarsa və ya xalis aktivlər/kapital maddəsinə aid olarsa, onda həmin dəyişiklik dəyişikliyin baş verdiyi dövrdə əlaqədar aktivlərin, öhdəliklərin və ya xalis aktivlər/kapital maddəsinin balans məbləğlərinin düzəldilməsi vasitəsilə tanınmalıdır.
42. Uçot qiymətlərində dəyişikliyin perspektiv qaydada tanınması həm cari, həm də gələcək hesabat dövrlərinin bölüşdürülməmiş mənfəət və ya zərərinə təsir göstərə bilərsə, cari hesabat dövrünə aid dəyişikliyin nəticəsi cari hesabat dövrünün mənfəət və ya xərcləri kimi tanınır. Gələcək hesabat dövrləri üzrə təsir isə (əgər mövcud olarsa) gələcək hesabat dövrlərində tanınır.

### Məlumatın açıqlanması

43. Dəyişikliyin təsirini qiymətləndirmək qeyri-mümkün olduğu hallar istisna olmaqla, təşkilat, cari hesabat dövrünə təsir göstərmiş və ya gələcək hesabat dövrlərinə təsir göstərəcəyi ehtimal edilən uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliyin mahiyyətini və məbləğini açıqlamalıdır.



44. Əgər gələcək hesabat dövrlərinə təsirin məbləği, onun qiymətləndirilməsi mümkün olmadığından açıqlanmırsa, təşkilat bu faktı açıqlamalıdır.

### **Səhvlər**

45. Səhvlər maliyyə hesabatları elementlərinin tanınması, ölçülməsi, təqdim edilməsi və ya açıqlanması üzrə yarana bilər. Təşkilatın maliyyə durumunun, maliyyə fəaliyyətinin və ya pul vəsaitləri hərəkətinin müəyyən şəkildə təqdimatına nail olmaq üçün maliyyə hesabatlarında qəsdən əhəmiyyətli və ya əhəmiyyətsiz səhvlər buraxıldıqda, bu maliyyə hesabatları Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartına uyğun hesab edilmirlər. Cari hesabat dövründə aşkar edilmiş bu dövrün ehtimal edilən səhvləri maliyyə hesabatı dərc olunmaq üçün təsdiq edilənədək düzəldilməlidir. Lakin, bəzən əhəmiyyətli səhvlər növbəti hesabat dövrünədək aşkar edilmədiyindən, bu səhvlər növbəti hesabat dövrünün maliyyə hesabatlarında təqdim edilmiş müqayisəli məlumatlarda düzəldilməlidir (bax: hazırkı standartın 46-50-ci maddələri)
46. Hazırkı Standartın 47-ci maddəsinə uyğun olaraq, təşkilat keçmiş hesabat dövrünün əhəmiyyətli səhvlərini, onlar aşkar edildikdən sonra, dərc edilmək üçün təsdiq edilmiş maliyyə hesabatlarının ilk məcmusunda retrospektiv qaydada şəkildə aşağıdakıları ehatə edərək düzəltməlidir:
- (a) bu səhvlərin buraxıldığı keçmiş hesabat dövrü (dövləri) üzrə müqayisəli informasiya yenidən təqdim edilməlidir; və ya
  - (b) əgər bu səhv, təqdim edilmiş ən erkən keçmiş hesabat dövründən əvvəl buraxılmışdırsa, təqdim edilmiş ən erkən hesabat dövrü üzrə aktivlərin, öhdəliklərin və kapitalın hesabat dövrünün əvvəlinə olan qalıqları yenidən hesablanaraq təqdim edilməlidir

### **Retrospektiv qaydada yenidən təqdim etməyə qoyulan məhdudiyyətlər**

47. Əvvəlki hesabat dövrünün səhvi onun konkret dövr üzrə təsirin və ya ümumi təsirin müəyyənləşdirilməsinin qeyri-mümkün olduğu hallar istisna olmaqla, retrospektiv şəkildə yenidən hesablanaraq düzəldilməlidir.
48. Təqdim edilmiş bir və ya bir neçə keçmiş dövrə aid müqayisəli məlumatlara səhvin konkret dövr üzrə təsirini müəyyən etmək mümkün olmadıqda, təşkilat retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmənin mümkün olduğu ən erkən hesabat dövrünün əvvəlinə olan (bu cari hesabat dövrü də ola bilər) aktivlərin, öhdəliklərin və xalis aktivlər/kapitalın qalıqlarını yenidən hesablayıb təqdim etməlidir
49. Cari hesabat dövrünün əvvəlində səhvin bütün əvvəlki hesabat dövrlərinə ümumi təsirin müəyyənləşdirilməsi mümkün olmadıqda, təşkilat səhvi perspektiv qaydada düzəltmək məqsədilə mümkün olan ən erkən hesabat dövründən etibarən müqayisəli məlumatları yenidən təqdim etməlidir.
50. Səhvin aşkar edildiyi hesabat dövrünün mənfəət və zərər haqqında hesabatında əvvəlki hesabat dövrünün səhvinin düzəldilməsinə yol verilmir. Əvvəlki hesabat dövrləri haqqında təqdim edilmiş hər hansı məlumatlar, maliyyə rəqəmləri haqqında məlumatlar daxil olmaqla, mümkün qədər uzaq keçmişə aid olan hesabat dövrü üzrə yenidən təqdim edilməlidir

51. Bütün əvvəlki hesabat dövrləri üzrə səhvin məbləğini müəyyənləşdirmək mümkün olmadıqda, təşkilat mümkün olan ən erkən hesabat dövründən etibarən müqayisəli məlumatları perspektiv qaydada yenidən təqdim etməlidir.
52. Səhvlərin düzəldilməsi uçot qiymətləndirmələrində baş verən dəyişikliklərdən fərqlənir. Uçot qiymətləndirmələri öz mahiyyətinə görə əlavə informasiya əldə olunduqda yoxlanılması tələb olunan təxmini qiymətlərdir

### **Keçmiş hesabat dövrlərinin səhvlərinin açıqlanması**

53. Hazırkı Standartın 46-cı maddəsinin tətbiqi zamanı, təşkilat aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:
  - (a) keçmiş hesabat dövrünə aid səhvin xarakteri;
  - (b) Mümkün olan təqdirdə hər bir əvvəlki dövr üçün təqdim edilən maliyyə hesabatının təsirə məruz qalan hər bir sətir-maddəsi üzrə düzəlişlərin miqyası;
  - (c) təqdim edilmiş ən erkən hesabat dövrünün əvvəlində düzəlişin məbləği; və
  - (d) müəyyən keçmiş hesabat dövrü üçün retrospektiv tətbiq etmə qeyri-mümkün olduqda, bu halın yaranmasına səbəb olan şərtləri və səhvin necə və hansı tarixdən etibarən düzəldildiyi.

Növbəti hesabat dövrlərinin maliyyə hesabatlarında bu açıqlamaların təkrarlanması tələb olunmur

### **Retrospektiv tətbiq etmənin və retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmənin mümkünsüzlüyü**

54. Təşkilat, yeni uçot siyasətini retrospektiv şəkildə tətbiq etdikdə və ya keçmiş hesabat dövrünün səhvinə düzəlddikdə, aşağıdakı məlumatları digər məlumatlardan fərqləndirməlidir:
  - (a) əməliyyatın, digər hadisə və ya şərtin baş verdiyi tarixdə (tarixlərdə) mövcud olan şərtlərin sübutunu təmin edən məlumat; və
  - (b) həmin keçmiş dövrün maliyyə hesabatları dərc olunmaq üçün təsdiq edildiyi zaman mövcud olan məlumat.

Bəzi qiymətləndirmələr üçün bu növ məlumatların fərqləndirilməsi mümkün deyil. Retrospektiv tətbiq etmə və ya retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmə məlumatlarının bu iki növünün fərqləndirilməsi mümkün olmayan əhəmiyyətli qiymətləndirmələrin aparılmasını tələb etdikdə, yeni uçot siyasətinin retrospektiv şəkildə tətbiq edilməsi və ya keçmiş hesabat dövrünün səhvinin düzəldilməsi mümkün deyildir.

55. Yeni uçot siyasətinin keçmiş dövrə tətbiq edilməsi zamanı və ya keçmiş dövrə aid səhvlərin düzəldilməsi zamanı, heç bir sonradan əldə edilmiş məlumatdan istifadə etmək olmaz.

Buna baxmayaraq, keçmiş hesabat dövrləri üzrə təqdim edilmiş müqayisəli məlumatlara düzəlişin edilməsi üçün ciddi qiymətləndirmə aparılmasının zəruriliyi faktı, müqayisəli məlumata etibarlı düzəlişin edilməsinə maneə törətmir

**Qüvvəyə minmə tarixi**

56. Bu standartın qüvvəyə minmə tarixi Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin müvafiq əmri ilə müəyyən edilir